

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

4. Humilitas inum aperit. Et ad recipiendum Fundamentum aptat solum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

penaria, ac horreum in intimis finibus Batavici faucibus positum, cum in paludoso, minimeque firmo sit conditum loco, in eo adactis per fistucas trabibus, arboribusque ingentibus, aut substrata materia per sublicas connexa, ædificiorum fundamenta jaciuntur incredibili impendio: adeò, ut putentur fundamentorum impensæ subinde reliquam structuram æquare, ne dicam excedere. Idem contingit in Venetorum ædificiis. Hæc si per analogiam haud ineptam ad spiritualis ædificii foundationem transferantur, facile videbimus, quomodo HUMILITAS dicatur bene Fundamentum, sed indirectè, ac dispositivè, removendo impedimenta occurrentia.

ARTICULUS IV.

HUMILITAS

Imum aperit, & ad recipiendum Fundamentum, aptat solum.

AD jaciendum Fundamentum fossione est opus, ut ad imum, ubi soliditas est, perveniatur. Imum spectat Humilitas, imum pertentat demissio: in imo subsidit, & ibi commoratur: imo autem super imponitur Fides, quæ primaria est, & per se Fundamentum. *Humilitas*, inquit B. Isidorus, (a) quod approbat S. Thomas, (b) dicitur quasi humi acclivis, id est, imis inherens. Et Latinis quidem, Humilis idem est, quod depressus, & figuratè contemptus, vilis, demissus, obscurus, tenuis, ignobilis: & alicubi, *animalia humiliata* vocat Cicero, lib. 2. de natura Deor. in terram dejecta. Itaque, Humilitas infra se omnia locat, ut imum inveniat, quò tendit, non nisi hoc

cen-

(a) lib. 10 Etymol. cap. 8. (b) 2. 2. q. 161. art. 1. ad 1.

Centro quietura. Et sanè, Humilitas ab humo originationem sumit, quia per illam ad imum, & veluti ad humum usque deprimimur. Hoc autem bifariam potest contingere. *Primò*, si contra voluntatem quispiam deprimatur: atque ita Humilitas est pœna; sicque dictum accipio: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.* Matthæi XXIII. *Secundò*, si quis suâ sponte, ex consideratione suorum, siue criminum, siue defectuum, siue imperfectionum, aut ob corporis animique imbecillitates se deprimat: quo pacto est virtus, quæ à diversis auctoribus varie describitur. A S. Thoma, (a) *Humilitas est virtus, quâ quis defectum suum considerans, se in infimis secundum modum suum continet.* Iterum ibid. ad 2. *laudabilis sui ad ima dejectio* A S. Bernardo, (b) *Humilitas est virtus, qua quis verissima sui cognitione sibi ipse vilescit:* A D. Basilio, (c) *Humilitas est depositio vani sensus, qui ab elatione vana de se existimationis proficiscitur.* Item (d) *Humilitas est, cum quis ceteros omnes se ipso superiores existimat.* A Joanne Rusbrochio Doctore mystico, (e) *Humilitas est demissio: id est, interna quadam, & profunda cordis & animi coram celsissima DEI Majestate inclinatio, & submissio.* A Leonardo Lessio, Doctore Scholastico: (f) *Est virtus inclinans nos ad nostram vilitatem signis, vel factis profertendam.*

ITAQUE Humilis, primò se DEO perfecte subjicit, velut infimum mancipium, ut testa figulo, ut opus factori, ut materia prima efficienti, paratus, ut se disponat, pro suo beneplacito in omnibus, indifferens ad paupertatem & divitias; morbum & sanitatem; infamiam & gloriam; mortem & vitam. Quo spectat illa Petri Apostoli monitio: *Humiliamini sub potenti manu DEI ut vos exaltet in tempore visitationis,* Epist. I. 6. Humilis frequenter

(a) 22. q. 161. art. 1. (b) libel. de gradibus humil. (c) cap. 2. Iſai, (d) Regul. brevior. q. 198. (e) lib. de præcip. virtu. (f) lib. 4. de just. & jure, cap. 4. dup. 7.

ter ingeminat illud magni Regis (a) *Nonne DEO subiecta erit anima mea, ab ipso enim salutare meum? Verumtamen DEO subiecta erit anima mea, quoniam ab ipso patientia mea.* Ejusdem est illud monitum (b) *Subditus esto Domino & ora eum.* Ad idem hortatur Jacobus Apostolus, in Epistola sua Canonica præmissa causa, quæ merito quemlibet movere debet: *DEUS superbis resistit, humilibus autem dat gratiam: subditi ergo estote DEO.* Hanc esse Humilitatis conditionem agnovit S. Ambrosius, qui libro x. epist. 34. In eo, inquit, *proprietas ipsius (Humillitatis) definimus, quod per omnia DEO subditur.* Idem prolixius exponit S. Bernardus, Sermone de subjectione nostræ voluntatis: *Totius Humilitatis summa, ait, in eo videtur consistere, si voluntas nostra divina, ut dignum est, subiecta sit voluntati, sicut ait Propheta: Nonne DEO subiecta erit anima mea? Scio quidem creaturam omnem, velit, nolit subiectam esse Creatori, sed à creatura rationali voluntaria subiectio quaritur: ut voluntariè sacrificet Domino & confiteatur nomini ejus: non quia terribile & sanctum, non quia Omnipotens, sed quia bonum est. Confitemini Domino quoniam bonus: Dicat nunc Israël, quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.* (c)

JAM verò, nemo Fundamentum Fidei collocare potest in animâ, nisi per Humilitatem ad hoc Imum pervenerit. Nullus enim credit, ut oportet, nisi intellectum suum auctoritati divinæ subiciat: nullus virtuti dat operam, nisi mentem suam divinis præceptis, & voluntati DEI subdat. *Quomodo vos potestis credere,* inquit Pharisæis Christus Dominus, *qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam, quæ à solo DEO est non queritis?* Joannes V. Ubi notat Maldonatus, hoc hodie multis hæreticis accidere, è quibus multi vanæ gloriæ abrepti cupiditate & superbia, non solum ad Ecclesiam, quam malo consilio se de-

(a) Psal. LXI. 2. (b) Psal. xxxvi. 7. (c) Psal. cxvii.

fervisse manifesteprehendunt, redire nolunt, sed crudelissimi etiam in catholicos sunt, lacerant convitiis Christi Vicarium, vident sacra, simplicitatem & fidem nostram stultitiam appellant, ut satis idonei ministri videantur. Fundamento ergo fidei substernenda est Humilitas, ac proinde hæc non immeritò Fundamenti nomen parti cipat.

PORRO, quoniam, qui infra DEUM consistit, nondum ad infimum locum pervenit: nam infra DEUM sunt Seraphini, Cherubini, aliæque Mentis Beatæ, quibus cum homo minimè potest comparari: ex Architectonicæ autem Regulâ, quo majus est ædificium, eo altius est fodiendum fundamentum: maximum verò, sive sublimissimum ædificium, est virtutum fabrica, quippe tantæ celsitudinis, ut supra illam altior esse nequeat, cum ejus culmen, ut rectè docuit Augustinus, sit conspectus DEI; hinc Architectus Christianus, haud contentus, quod sit infra DEUM, per Humilitatem tendit etiam infra omnes homines, ita, ut nulli hominum se anteponat. Verè humilis non solum majores reverentiæ signis prævenit, sed & æquales ac inferiores honore dignatur, & iis, quantum permittit muneris ratio, se subicit, ut in imo consistat. Ita fodiebatur, ut ad solidum & imum Humilitatis perveniret S. Chrysostomus, atque ad idem cooperarios suos hortabatur, sic scribens homil. 33 in Genes. *Nos non eis tantum, qui ætate nobis sunt majores, vel etiam æquales, honorem exhibemus: non est enim Humilitas, quod facere debet necessitate: vera autem est, quando cedimus iis, qui nobis videntur esse minores, & eos veneramur, qui nobis videntur esse magis indigni ut honorentur. Quod si rectè sapimus, nullos etiam nobis esse minores arbitrabimur, sed nos ab omnibus excellentiâ vinciti dicemus. Et hoc dico non de nobis, qui innumeris immergi sumus peccatis; sed etiam, si quis sibi plurimorum benè gestorum conscius*

Secunda Pars:

X

fit

fit nisi apud se sentiat, quod omnium est postremus, nulla ei utilitas futura est, ex omnibus suis bonis operibus. Similis est præceptio S. Ambrosii epist. LXXXIV. ad Demetriadem: Prima humilitatis ratio in communis vite versatur officiis, cum secundum doctrinam Apostolicam, invicem se homines honore præveniunt: & alter alterum superiorem existimantes, amant servire subjecti, & nesciunt tumere prælati: cum & pauper divitem non sibi dubitat anteferre, & dives pauperem sibi gaudeat æquare. Cum & sublimes non superbiunt de claritate prosapia, & pauperes non extolluntur de communionem naturæ. Cum denique non plus tribuitur magnis opibus, quàm bonis moribus: nec major ducitur phalarata iniquorum potentia, quàm rectorum in honora justitia. In eandem sententiã graviter S. Bernard. sermone XXXVII. in Cantica Cantico. Non est periculum quantumcumque te humilies, quantumcumque reputes te minorem, quàm sis, hoc est, quam te veritas habeat. Est autem grande malum, horrendumq; periculum, si vel modicè plus vero te extollas: si vel unividelicet in cogitatione tua te præferas: quem fortè parem tibi veritas judicat, aut etiam superiorem. Quamobrem nolite hominem comparare majoribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli uni. Quid scis enim, O Homo, si unus ille, quem fortè omnium vilissimum, atque miserrimum reputas, sit melior te, mutatione dextera excelsi, in se quidem futurus sit, in DEO verò jam sit. Et propterea Dominus, non mediocrem, non vel penultimum, non ipsam saltem inter novissimos eligere locum nos voluit, sed recumbe, inquit in novissimo loco.

ITA QUÆ, vera Humilitas instigat suum alumnum, ut conferendo se aliis, censeat se omnibus viliorem, ac deteriore. Quod citra veritatis jacturam fieri potest, si consideret se secundum ea, quæ de seipso habet, alios verò secundum ea, quæ ipsi habent, & sunt à DEO. Hoc est ingenium Humilitatis: in se intueri sua mala, in aliis ipsorum bona. Sicut è contrario Superbiæ indoles est,

inten-

HUMILITAS FVNDAMENTVM. 333

intendere in sua bona, & in aliorum mala. Quisque autem secundum sua est deterior, quàm sint alii secundum ea, quæ sunt DEI.

ARTICVLVS V.

HVMILITAS

Quomodo incitare possit Humilem, ut sine falsitate, quamvis sit summus, se omnibus inferiorem aestimet, dicat, profiteatur.

EX haftenus dictis satisfit Quæsitio, quod fortasse quempiam torquere posset: Quomodo absque mendacio sive dicti sive facti, & sine conscientia remorsu, quilibet, ex Humilitatis instinctu, queat se omnibus inferiorem existimare, atque adeò dicere, & debeat interdum talem sese exhibere? Siquidem non rarò contingit, quempiam multis partibus esse ejusdem vel alterius nominibus superiorem. Et augetur difficultas illo S. Augustini dicto libro de natura & gratia cap. xxix. Humilitatem collocandam esse in parte veritatis, non in parte falsitatis. Sed aliqui sunt, inquit S. Thomas, in supremo statu, qui, si se inferioribus subicerent, absque falsitate hoc fieri non posset. Respondet autem S. Doctor, 22. q. 161. art. 1. In homine posse duo considerari: scilicet, id, quod est Dei, & id quod est hominis: hominis autem est, quicquid pertinet ad defectum; sed Dei est, quicquid pertinet ad salutem, & perfectionem, secundum illud Osee xii. *Perditio tua Israël ex te est: ex me tantum auxilium tuum.* Humilitas autem proprie respicit reverentiam, qua homo DEO subicitur; & adeò quilibet homo secundum id, quod suum est, de-